

Dünya Çeltik Verileri (bin ton)

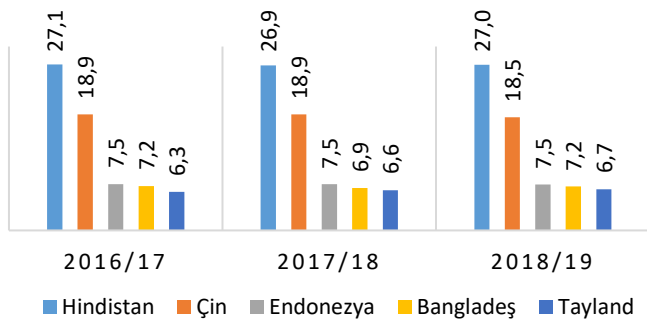
	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18 ³	2018/19 ⁴	Değişim (%) ⁵
Alan (bin ha) ¹	161.412	159.848	162.370	162.622	162.753	0,1
Verim (ton/ha) ¹	4,46	4,44	4,51	4,55	4,51	-0,9
Üretim ¹	719.203	710.237	732.783	739.081	733.771	-0,7
Tüketim ²	472.676	466.780	477.802	482.863	486.715	0,8
Yılsonu Stokları ²	134.963	142.372	149.426	161.675	163.254	1,0
İthalat ²	41.528	38.321	41.286	47.380	45.260	-4,5
İhracat ²	43.634	40.351	47.250	47.334	48.105	1,6
ABD Long Grain 2,4% İhracat Fiyatı (\$/ton) ⁶	571	490	438	456	533	18,4
Thai White 100% B İhracat fiyatı (\$/ton) ⁶	435	395	407	415	447	8,2

Kaynak: USDA; FAO, ¹ / Dünya Çeltik Verileri ² / Dünya Pirinç Verileri ³ / Tahmin ⁴ / Öngörü ⁵ / Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir. ⁶ / 2018/19 ihracat fiyatları 2018 yılı ocak-kasım fiyatları ortalaması olup, değişim bir önceki sezonun aynı aylarındaki fiyat ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

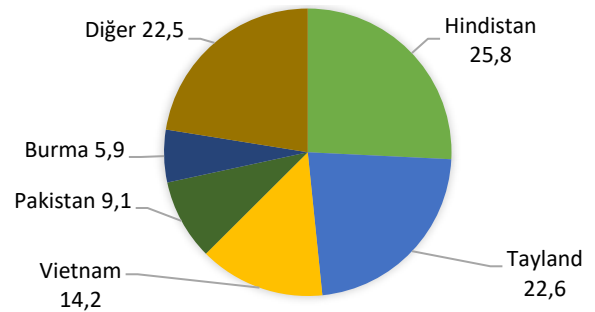
2017/18 çeltik üretim sezonunda ekim alanlarında 2016/17 sezonuna göre sadece %0,2 artış meydana gelmiştir. Söz konusu sezonda görülen verim artışı sonucu çeltik üretimi, bir önceki sezona göre %0,9 oranında artmıştır. 2017/18 sezonu küresel çeltik üretiminde ilk sırada yer alan Çin'de üretimin 212 milyon ton, ikinci büyük üretici olan Hindistan'da ise yağışların yeterliliğine bağlı olarak üretimin 169 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Küresel pirinç tüketiminde 2017/18'de bir önceki sezona göre %1,1 oranında artış söz konusudur. Küresel pirinç tüketiminde ilk

sırada yaklaşık 143 milyon ton ile Çin yer almakta olup, Çin'i sırasıyla Hindistan, Endonezya ve Bangladeş takip etmektedir. 2017/18 sezonunda her ne kadar üretimde kayda değer bir artış söz konusu olmasa da, yılsonu stoklarında yaklaşık %8,2 oranında bir artış söz konusu olup, bu durum Çin'de yapılan geçmişe dönük revizyonları yansıtmaktadır. 2017/18 sezonu pirinç ithalat artışında en büyük pay sahibi olan ülkeler ise Bangladeş ve Endonezya olmuştur.

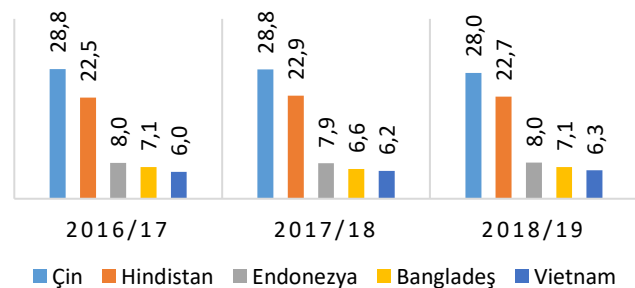
Çeltik ekim alanında önemli ülkeler (%)

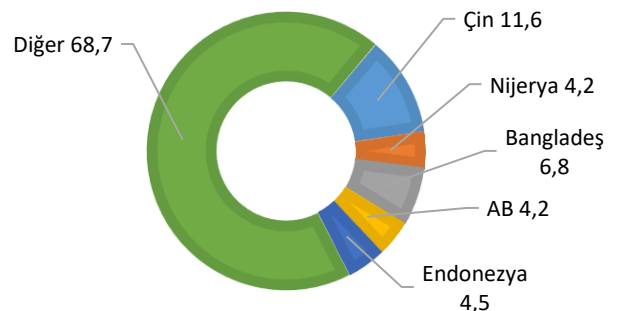
Ülkelere göre dünya pirinç ihracatı (2017/18, %)

Çeltik üretiminde önemli ülkeler (%)

Pirinç ithalatında önemli ülkelerin payı (2017/18, %)

2017/18 piyasa yılında (1 Eylül-31 Ağustos) Türkiye’de 90 bin ton çeltik ithalatı yapılmış olup, bu değer bir önceki piyasa yılı ithalat miktarının %51 gerisinde kalmıştır. İthalat maliyetleri 2016 yılının ikinci yarısından itibaren ABD Doları’nın Türk Lirası karşısında değer kazanması ile artmış ve bu durum, çeltik fabrikalarını yerli ürün kullanmaya yöneltmiştir. Söz konusu dönemde 38 bin ton kahverengi

pirinç ve yaklaşık 243 bin ton yarı/tam değirmenden geçirilmiş pirinç ithalatı yapılmıştır. 2017/18 piyasa yılında Türkiye’de 40 bin ton yarı/tam değirmenden geçirilmiş pirinç ihracatı yapılmıştır. TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 2017/18 sezonunda bir önceki sezona kıyasla pirinç ihracatı değeri ABD doları bazında %3,2 düşüş gösterirken, ithalat değerinin artış oranı %50 olmuştur.

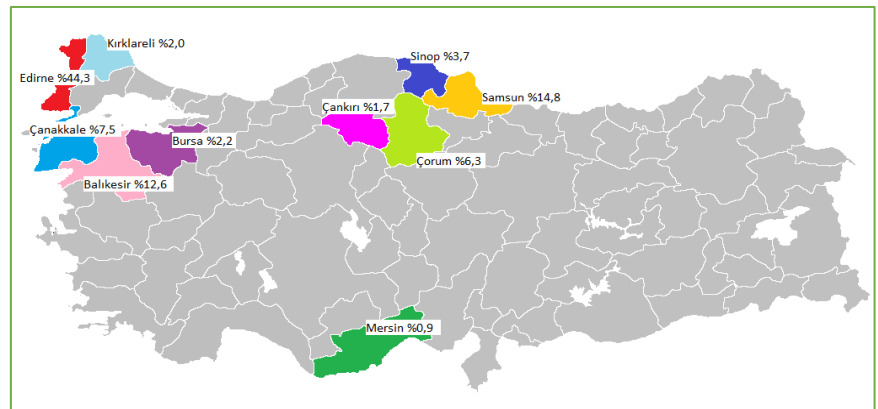
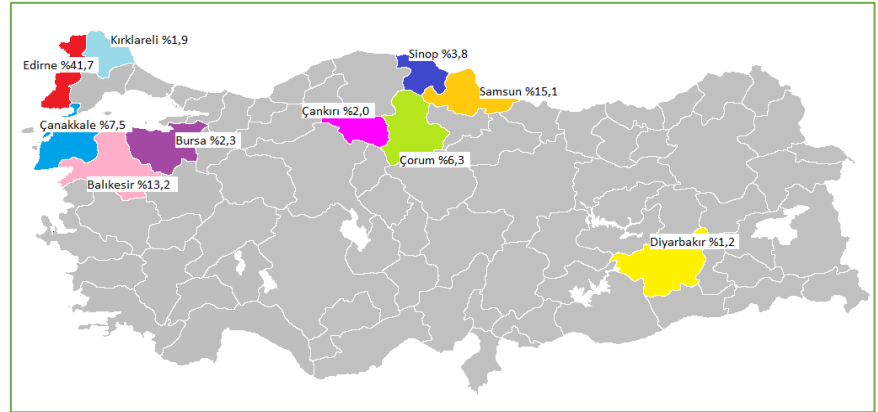
Türkiye Pirinç Verileri (bin ton)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Değişim (%) ²
Alan (1000 ha) ¹	119,7	110,6	110,9	115,9	116,1	0,2
Verim (kg/da) ¹	735,0	814,0	749,0	794,0	793,0	-0,1
Üretim	528,0	540,0	498,0	552,0	552,0	0,0
Yurt içi kullanım	601,3	667,7	754,2	781,8	781,9	0,0
İthalat	217,1	320,2	292,7	198,9	243,9	22,6
İhracat	46,4	34,8	39,6	61,3	67,8	10,7
Stok Değişimi	92,1	152,3	-8,1	-97,7	-59,3	-39,3

Kaynak: TÜİK, ¹/ Çeltik verilerini ifade etmektedir. ²/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

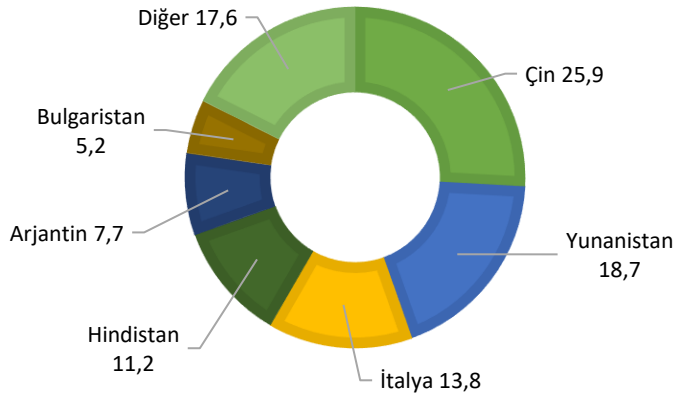
Çeltik ekim alanları: 2017/18 sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi yaklaşık 110 bin hektar alanda gerçekleşmiştir. 2017 yılı çeltik ekim döneminde, özellikle Trakya’da barajlarda su seviyelerinin düşük olmasının, bir önceki sezona göre ekiliş alanlarında meydana gelen azalmada etken olduğu düşünülmektedir. Çeltik tarımı yapılan alanlarda uygun iklim koşulları, çeltik veriminin bir önceki yıla göre %3,5 oranında artmasına sebep olmuştur.

Çeltik üretimi: 2017/18 sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi bir önceki sezona göre %2 oranında düşüşle 900 bin ton olmuştur. Tekirdağ çeltik üretimi, ekiliş alanlarındaki azalma sebebiyle bir önceki sezona göre %77 oranında düşüş göstererek 32 bin tondan 7 bin tona gerilemiştir. Üretimde Edirne ili tek başına toplam çeltik üretiminin %44’ünü karşılamıştır. Çeltik üretimi sıralamasında yer alan ilk on il, toplam üretimin %96’sını oluşturmaktadır.

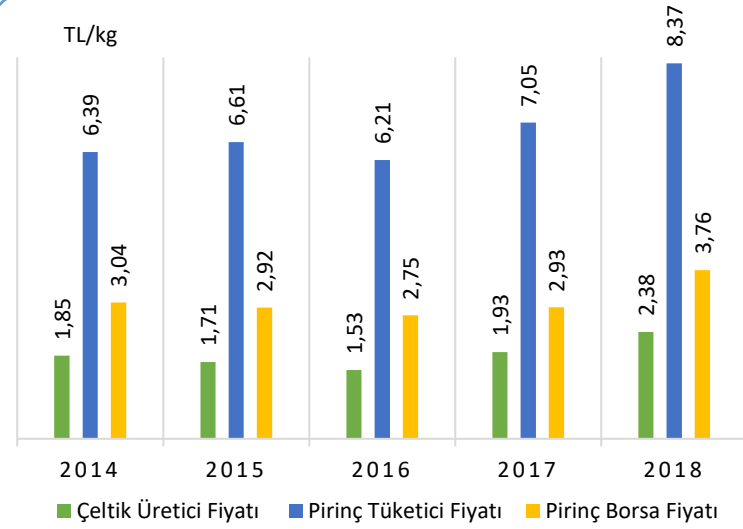
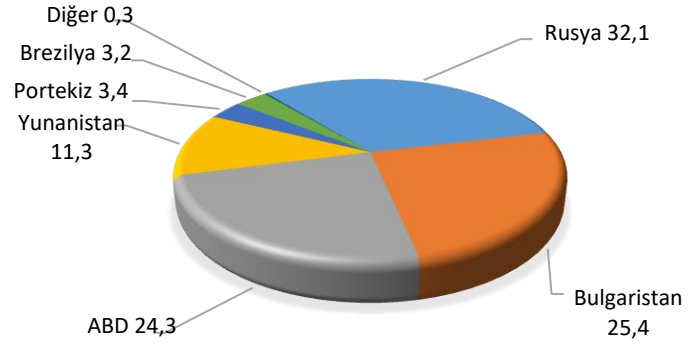

Türkiye’de Çeltik Destekleme Politikaları: Türkiye’de çeltik üretiminde, fark ödemesi desteği, girdi destekleri, yurtiçi sertifikalı tohum kullanımı, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları desteklemeleri uygulanmaktadır. 2018 yılında yayınlanan “Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ” kapsamında, çeltik fark ödemesi desteği 10 krş/kg olarak belirlenmiştir. Bunun dışında çeltikte yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 8 TL/da, mazot desteği 40 TL/da, gübre desteği 4 TL/da, toprak analizi desteği ise 40 TL’dir. 2018/19 üretim sezonunda organik tarım kapsamında üretimi yapılan çeltik, 3. kategori ürünler arasında yer almış olup, belirlenen destek miktarı 30 TL/da’dır. İyi tarım uygulamaları desteği, çeltik için bireysel ve grup sertifikasyonu fark etmeksizin 10 TL/da olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin pirinç ithalatında önemli ülkeler (2017/18,%)

Türkiye'nin çeltik ithalatında önemli ülkeler (2017/18,%)

2018 Aralık ayında 2,67 TL/kg olan çeltik üretici fiyatı bir önceki aya göre %1,9 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %21,4 oranında artmıştır.

2018 Aralık ayında pirinç tüketici fiyatı 9,39 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %1,0 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %19,5 oranında artmıştır.

Borsa pirinç fiyatında Edirne Ticaret Borsası tacir satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat 2018 Aralık ayında 3,87 TL/kg'dır. Borsa fiyatı bir önceki aya göre %4,7 azalırken, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,9 oranında artmıştır.

Türkiye'de Bitkisel Üretime Yapılan Destekleme Ödemeleri kapsamında çeltik üretimi için verilen desteklerde yıllar bazında çeşitli farklılıklar söz konusu olmuştur. Fark Ödemesi Desteğinde 5 yıllık süreçte farklılık olmadığı görülmektedir. Toprak analizi desteği, 2014 ve 2015 yıllarında dekar başına verilirken, 2016 yılında kaldırılmış, 2017 ve 2018 yıllarında en az 50 dekar araziler için analiz başına uygulanmıştır. Son 5 yıllık dönemde 2016 yılı haricinde gübre ve mazot desteklemeleri ayrı ayrı uygulanırken, 2016 yılında her iki girdi için tek destek miktarı belirlenmiştir. Son iki yılda önceki yıllara kıyasla destekler arasında en fazla değişim mazot desteğinde mevcuttur. Çeltik üretiminde dekara verilen mazot desteği, 2014 yılına kıyasla 2018 yılında %770 oranında artmıştır. Yıllar bazında verim değerleri dikkate alındığında, 1 kg çeltik üretimi için verilen toplam destek miktarı 2018 yılında, 2014 yılına göre %28 artış göstermiştir.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2014	0,100	0,003	0,011	0,008	0,006	0,128
2015	0,100	0,003	0,010	0,008	0,006	0,128
2016	0,100	-	0,010	0,014		0,124
2017	0,100	0,001	0,010	0,005	0,044	0,159
2018*	0,100	0,001	0,010	0,005	0,049	0,164

Kaynak:TEPGE, GTHB verileri; *2018 destekleri, 2017 çeltik verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

	2014	2015	2016	2017	2018
Çeltik Fiyatı (TL/kg)	1,85	1,71	1,53	1,93	2,38
Çeltik Fiyatı + Destek (TL/kg) ¹	1,98	1,84	1,65	2,10	2,54
Gübre Fiyatı (TL/kg) (A. Sülfat %21)	0,62	0,68	0,64	0,71	1,01
Mazot Fiyatı (TL/lt)	4,40	3,85	3,85	4,69	5,78
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	2,85	3,34	3,20	3,20	4,52
1 kg çeltik ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Çeltik/Gübre	2,98	2,51	2,39	2,72	2,36
Çeltik + destek/Gübre	3,19	2,71	2,58	2,96	2,51
Çeltik/Mazot	0,42	0,44	0,40	0,41	0,41
Çeltik + destek/Mazot	0,45	0,48	0,43	0,45	0,44
Çeltik/Tohum	0,65	0,51	0,48	0,60	0,53
Çeltik + destek/Tohum	0,69	0,55	0,52	0,66	0,56

Gübre ve tohum fiyatlarında BÜGEM verileri, mazot fiyatlarında TÜİK verileri dikkate alınmıştır.

¹/2018 destekleri, 2017 çeltik verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

Çeltik Girdi Pariteleri

2018 yılında çeltik girdi paritelerinde bir önceki yıla göre belirli oranlarda azalma söz konusudur. Destekler hariç çeltik/gübre ve çeltik/tohum paritelerinde, azalma oranları sırasıyla %13,3 ve %12,7 iken; destekler dahil paritelerdeki azalma oranları sırasıyla %15,0 ve %14,4'tür. Destekler hariç çeltik/mazot paritesinde bir önceki yıla göre değişim gözlenmezken, destekler dahil parite %1,9 oranında azalmıştır. Tüm girdi fiyatlarındaki artışın üretici fiyatındaki artış oranından fazla oluşu bu durumun nedeni olmuştur.

GENEL DEĞERLENDİRME

2018 yılı çeltik ekim döneminde uygun hava koşulları ve yağışların yeterli olmasının 2018/19 sezonunda Türkiye çeltik üretiminde olumlu etki yaratması beklenmektedir. TÜİK tarafından yayınlanan Bitkisel Üretim 2. tahminine göre, 2018 yılında Türkiye'de çeltik üretiminin bir önceki sezona göre %4 oranında artış göstererek 940 bin ton olacağı öngörülmektedir.

Türkiye, çeltik üretimi açısından çok uygun iklim şartlarına sahiptir. Yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte sulama suyu problemleri çeltik üreticileri için büyük sorun teşkil etmekte ve çeltik tarımını kısıtlayan unsur haline gelmektedir. Baraj sularının etkin kullanımı ve mevcut suyun ekiliş alanlarına dağıtımı konusunda geliştirilecek strateji, doğru planlama yapılarak su israfının önüne geçilmesi açısından önem arz etmektedir.

Çeltik tarımı yapılan arazilerin birçoğu kış aylarında nehir taşkınlarının yaşandığı alanlarda bulunmaktadır. Araziler münavebeye uygun olmadığı için, uzun süreyle çeltik ekimi

yapılan alanlarda toprak yapısının bozulması ve verim kaybı söz konusudur. Toprak yapısının düzeltilmesi için, toprak analizleri yapılarak, toprağın organik madde ihtiyacının karşılanmasına yönelik uygulamalara ağırlık verilmelidir. Bu bağlamda organik madde içerikli gübre veya doğrudan organik madde kullanan üreticileri teşvik etmeye ve desteklemeye yönelik düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. 1 dekar çeltik üretimi için harcanan mazot miktarının ortalama 25 lt olduğu düşünüldüğünde, üreticiye verilen mazot desteğinin, ihtiyacın %28'ini karşılayabildiği görülmektedir. Üreticiler, 1 dekar çeltik üretimi için yaklaşık 100 kg kimyasal gübre karşılığı 101 TL harcamakta olup, sadece 4 TL destek alabilmektedirler. Sertifikalı tohum fiyatı yaklaşık 130 TL/da iken, sertifikalı tohum kullanım desteği 8 TL/da olarak ödenmektedir. Bu durumun da verim artışı önündeki engellerden olduğu söylenebilir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Ebru YAZICI, ebru.yazici@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/141